

מובא במשנה דיני בפטור סקילת שור שהרג. ששה שוורים מיוחדים בצד הבעלות שלהם שהרגו- חייבים מיתה. אך ישנם שלושה סוגי שוורים שנחלקו בהם, וכך לשונה (שם מד):

שור האשה, ושור היתומים, שור האפוטרופוס, שור המדבר, שור ההקדש, שור הגר שמת ואין לו יורשין הרי אלו חייבין מיתה. ר' יהודה אומר: שור המדבר, שור ההקדש, שור הגר שמת - פטורין מן המיתה, לפי שאין להם בעלים.

נחלקו התנאים בדין שוורים שהרגו, שאין להם בעלים כגון שור המדבר, ההקדש והגר שמת. חכמים סוברים שיש להם מיתה, משום שהרגו את האדם. ורבי יהודה סובר ששוורים הללו פטורין מן המיתה משום שאין להם בעלים. הגמרא מבררת מה טעמם של חכמים ורבי יהודה (שם):

ת"ר: שור שור שבעה - להביא שור האשה, שור היתומים, שור האפוטרופוס, שור המדבר, שור ההקדש, שור הגר שמת ואין לו יורשין. ר' יהודה אומר: שור המדבר, שור ההקדש, שור הגר שמת ואין לו יורשין - פטורין מן המיתה, לפי שאין להם בעלים.

חכמים לומדים זאת מריבוי שבע פעמים המילה שור, כמו ששור עם בעלות רגילה חייב מיתה, כך ששת השוורים הבאים אחריהם חייבים מיתה.

רבי יהודה איננו מונה את מספר השוורים, אלא סובר שישנו כלל: 'ששור שהרג צריך שיהיה לו בעלים בשביל להורגו'.

ויש לעיין בשורש המחלוקת בין רבי יהודה לחכמים. ועוד, מדוע יש אי סימטריה במחלוקת? רבי יהודה סובר כלל שלא חייב מיתה שאין בעלים, ולעומת זאת חכמים לא קובעים כלל אלא אומרים ששבע פעמים הזכרת השור מרבה את כל המקרים!

ונראה ששורשי הדברים מחזירים אותנו לימי עולם התורה. כשנח יוצא מהתיבה, ה' מבטיח שכל דם האדם שישפך מצד הבהמה ה' ידרשנו, וכן מצד האדם. וכך אומרת התורה (בראשית ט,ה):

וְאִךְ אֶת־דַּמְכֶם לִנְפְשֹׁתֵיכֶם אֲדַרְשׁ מִיַּד כָּל־חַיָּה אֲדַרְשְׁנִי וּמִיַּד הָאָדָם מִיַּד אִישׁ אָחִיו אֲדַרְשׁ אֶת־נַפְשׁ הָאָדָם:

הרמב"ן מבאר מהי אותה דרישה אלוקית? וכיצד היא יוצאת מן הכוח אל הפועל, וזה לשונו (שם):

מיד כל חיה אדרשנו - תמה אני, אם הדרישה כמשמעה, מיד החיה כמו מיד האדם להיות עונש בדבר, ואין בחיה דעת שתענש או שתקבל שכר. ואולי יהיה כן בענין דם האדם לבדו, **שכל החיה שתטרוף אותו תטרף כי גזרת מלך היא, וזה טעם סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו (שמות כא כח), ואיננו להעניש את בעליו בממון, כי אפילו שור המדבר חייב מיתה (ב"ק מד ב).** וצוה כן בבני נח כבישראל.

כלומר, כל מיתת השור טמונה ביסוד שהעונש איננו רק על הבעלים, כלומר, איננו תלוי בבעלים אלא גם על השור. וכך שיטת חכמים, שיש להרוג את השור גם שאין לו בעלים וזוהי "גזרת מלך".

אמנם רבי יהודה חולק על העניין, שהרי נאמר בהמשך התורה "והועד בבעליו". כלומר, רק שור שיש לו בעלים אפשר לדונו, ולא שור שאין לו בעלים. חכמים לעומת זאת חוזרים אל ימי חידוש הטבע, וסוברים שהמיתה איננה תלויה בבעלים.

רבי יהודה מדגיש שהעונש איננו על השור מצד היותו שור נגחן, אלא העונש על הבעלים. ולכן אם אין בעלים אזי אין להרוג את השור שהמית (עיי' בית האוצר עמ' 120). הדין הוא על הגברא, ושאין אדם אזי אין עונש שמבטא בחפצא. אך חכמים סוברים שבחידוש הטבע, הבטיח ה' שיהיה עונש על החפצא "אדרוש מיד כל חיה". ולכן גם ללא בעלים השור יענש ויומת, כמו שביאר הרמב"ן.

נראה לענ"ד שדבר זה רמז בשיטת חכמים במשנה, שטעמם הוא 'שור שור שבעה'. כלומר, מס' שבע מבטא את הטבע, כמו שבעת ימי השבוע. כך גם כאן חכמים מחזירים אותנו אל דרישת ה' מהטבע, ולכן השור כתוב שבע פעמים כחזרה אל "מיד כל חיה אדרשנו".